

נפתלי אהרן וקשטיין

המאגר העולמי לכתבי היוחסין

בס"ד

בירורי יוחסין

במשפחת "חנה'לס" - מצאצאי הבעש"ט זי"ע

[רבי נפתלי חנה'לס ורבי ברוך חנה'לס]

בספר "יבא שילה" [נדפס בשנת תרפ"ו, מאת הגאון רבי ישעיה ב"ר אשר יחזקאל הלוי הורוויץ, אב"ד צפת, ולאחר מכן בקנדה, מחבר: יבא שילה, עדן ציון, פרדס הארץ. נפטר ביום כ"ב בטבת שנת תשל"ח, ומנו"כ בצפת], בעמודים: 130-136, הספד נרחב על הרה"צ רבי נפתלי חנה'לס זצ"ל. בין הדברים מצויין שם שהיה מצאצאי מרן הבעל שם טוב זי"ע, והרה"ק הרבי ר' ברוך ממעז'בוז' זי"ע.

*

תיאור נפלא על אודות רבי נפתלי זה, מצאנו בספר "ימי שמואל" [ירושלים תשנ"ב, פרק מ"ב], מאת הגה"ח רבי שמואל הלוי הורביץ זצ"ל, ואלו דבריו:
"... הרב הצדיק רבי נפתלי חנה'לס זכרונו לברכה, שהוא נכד הבעל שם טוב זכר צדיק לברכה, והוא היה איש יקר ערך מאוד, איש ציבורי, עוסק במסירות נפש בצרכי ציבור לשם שמים, וגם בעל צורה ממש, לפני מלכים יתייצב ... אי אפשר לדבר ולספר ולתאר את גדולתו של הצדיק הזה, ויפיו וטובו וחינו בעיני כל ... ומלבד זה היה עובד ה', וכל יום היה אומר את כל התהלים ..."
"ונסע לירושלים בעיני צרכי ציבור, וגם לקח אז את התיבות עם החפצים לחלקם לעניי צפת, וחזר איזה ימים לפני חג הפסח ברכבת, וקרה מקרה לא טוב, כי כשהרכבת היתה קרוב ללוד, התנתקו איזה פסים מהרכבת, ונפלו איזה קרונות מההר, והוא היה בתוכם, ובעוונותינו הרבים מת ברסיקת אברים רחמנא ליצלן, ואנשי יפו יצאו והביאו אותו לעירם וקברוהו שם, ומובן מאליו גודל הבכי ואבל ומספד שהיה בכל ארץ ישראל ..."

*

אין בידינו מידע על משפחתו, ועל השתלשלות יחוסו עד הבעש"ט זי"ע. שם אביו היה רבי שאול שלום ז"ל. רבי נפתלי נטמן בבית החיים הישן בתל אביב, ועל מצבתו נחרת שהיה מנכדי הבעש"ט זי"ע. נמסר על אחיו של רבי נפתלי, תלמיד חכם ובר אוריין, שהיגר לאמריקה. כמו כן, נמסר על בתו היתומה, שנישאה לאחר פטירת אביה רבי נפתלי.

*

האם הוא בנה של האשה הצדקנית מרת חנה ע"ה, נכדת הרה"ק רבי אברהם בער מחמעלניק זי"ע, שנמסר עליה ועל "שני בניה", [בספר "נתיב צדיק" עמוד ע"ב. מכתבי הרה"צ רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה, בעל "קונטרס הצירופים". נדפס ע"י הרה"צ רבי נתן צבי קעניג, בני ברק תשל"א]. שמה הכוונה לרבי נפתלי ואחיו?

יש משערים, שהכוונה לאמם של האחים החסידים הדגולים מגדולי צפת, רבי נתן חנה'ס [או: חנה'לעס], ואחיו רבי יואל צבי, בניו של החסיד רבי יצחק מ"ריאיריד" [כפר סמוך לברסלב]. יתכן גם שמדובר באותה אשה, אלא שנישאה בזיווג שני, ונולדו לה שני בנים נוספים, אם כי לא מוזכר בשום מקום על רבי נפתלי חנה'לס ורבי נתן חנה'לס שהיו אחים, למרות ששניהם מוזכרים רבות בספרי הקורות החסידיים.

*

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

בס"ד

האם הוא זה "המלמד הרה"ח ר' נפתלי חנה'לס ז"ל, נכד הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז"? [נמסר על אחד מתלמידיו שלמד אצלו, הרה"ח רבי חיים יצחק אייזיק הלוי אייזין זצ"ל מצפת. ראה בקובץ "בית אהרן וישראל", גליון מ' עמוד כ'].

*

האם רבי נפתלי חנה'לס מתל אביב, מנכדי הבעש"ט, הוא מבני משפחתו של רבי ברוך חנה'לס, שהיה אף הוא מצאצאי הבעש"ט זי"ע? ומי הוא בעצם רבי ברוך חנה'לס זה?
גם אודותיו אין לנו מידע כלל, מלבד האיזכור אודותיו כחותנו של הרה"צ רבי שמואל שלמה בידרמן מבית לעלוב. [ראה בספר "ימי זכרון", עמוד ק"ח, י' בטבת, מובא שמו של אחד מבניו של הרה"צ רבי ירחמיאל יוסף בידרמן זצ"ל (בן הרה"ק רבי אלעזר מנחם מנדל מעלוב זי"ע, בן הרה"ק רבי משה מעלוב זי"ע, בן הרה"ק רבי דוד מעלוב זי"ע), בשם: רבי שמואל שלמה בידרמן שהיה חתנו של רבי ברוך חנה'לס, מצאצאי הבעש"ט זי"ע].

האם יש מי שיודע לאמת מסורת יחוס זה? האם יש מי שיודע להשלים את השתלשלות סדר הדורות, עד מרן הבעש"ט זי"ע?

לאחר שביקשנו מידע על רבי נפתלי חנה'לס מצפת כנ"ל, קבלנו מידע רב ואשר כולם יחד אמנם מקרבים אותנו מעט לפתרון תעלומת סדר היחס למעלה בקודש. אולם עדיין נותרו לנו הרבה פרטים עלומים ביחוס משפחה מיוחסת זו, ובפרט החוליה האחת החסרה להשלמת סדר הדורות, ולא נרשם על ידי אחיו כותב היוחסין, כפי שנפרט להלן.
לפנינו, שאלות נוספות חדשות ובהרחבה יתירה, המצטרפות לשאלות שאותם שאלנו בעבר, בשילוב המידע החדש שקיבלנו אודות רבי נפתלי ובני משפחתו.

*

רבי נפתלי הלוי חנה'לס [דוקטורוביץ], נולד בבוהופול בשנת תרט"ז. אביו, הרה"צ רבי שאול שלום הלוי [דוקטורוביץ], מצאצאי הט"ז. נחשב בין מכיריו, ל"למדן, חסיד מפורסם, ועשיר". עלה לארץ הקודש לעת זקנתו, יחד עם זוגתו מרת חנה'לה, ובנם רבי נפתלי, והתיישבו בעיה"ק ירושלים. נפטר בשנת תרל"ט, ושם מנו"כ. מרת חנה'לה ע"ה, היתה בתו של רבי אברהם קלונימוס קלמן רפאלוביץ. פרטים אלו, הם על פי אנציקלופדיית "תדהר" בערכו, ללא ציון מקורותיו.
באודסה, בשנת תרס"ד, נדפס "קול נהי ומספד מר", על פטירת הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, "מאתי ... נפתלי הלוי חנה'לס ... מעה"ק צפת"ו המתגורר כעת בחו"ל". ובהם נדפס בין היתר, שלושה מכתבים שקיבל המחבר מר' דוד משה. ולאחריה, ארבעה מדרשותיו של המחבר, ושירי מירון, ועוד.

[אגב, בהסכמה על הספרים "גפן ישראל", "גן ישראל", "תולדות ישראל", מאת רבי ישראל בקמייסטר זצ"ל, נמצא רבי נפתלי בין המסכימים על הספרים, מיום ד' מנחם-אב תרע"ה, ובראשה הוא מכונה בתארים מופלגים: "חסידא ופרישא, מרא דארעא דישראל", וכו', וחותרם עצמו בשמו: "נפתלי הלוי חנה'לס נכד הבעש"ט הק' ז"ל זי"ע ועכ"י מעיה"ק צפת"].

*

בספר "מנחת ישראל", ירושלים תר"ץ, מאת הרב ישראל מודובסקע מצפת, דור שישי למרן הבעש"ט זי"ע, חותרם שמו בהקדמה, בזה הלשון:

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

בס"ד

"ישראל בן יעקב מודובסקע, אחיו של נפתלי חנה'ליס ז"ל. נכד הבעש"ט ז"ע, בן להאשה הצדקת המפורסמת הנקראת בפי כל חנה'לי ז"ל, בת להאשה הצדקת הנקראת בפי כל ריב'לע ז"ל, בת בתו של הצדיק המפורסם ר' ברוך ממעזביז ז"ע. נמצא אני דור רביעי מהרב הקדוש ר' ברוך ממעזביז ז"ע, ודור שישי מהבעש"ט ז"ע ועל כל ישראל אמן".

נמצאנו למדים מדבריו, כי רבי ישראל זה, הוא אמנם אחיו של רבי נפתלי, אך מצד האם בלבד, ואינם בנים לאב אחד. אביו של רבי נפתלי חנה'ליס, הוא רבי שאול שלום הלוי דוקטורוביץ, ואילו אביו של רבי ישראל, הוא רבי יעקב מודובסקע.

*

כמו כן, נותר עדיין בגדר תעלומה, מי היא אותה בת של הרבי ר' ברוך, שהיא זו שהיתה אמה של מרת ריב'לע ע"ה. לעיל, העלינו השערה מעניינת, והיא: האם רבי נפתלי הוא בנה של האשה הצדקנית מרת חנה ע"ה, נכדת הרה"ק רבי אברהם בער מחמעלניק ז"ע, שנמסר עליה ועל "שני בניה", [בספר "נתיב צדיק" עמוד ע"ב. מכתבי הרה"צ רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה, בעל "קונטרס הצירופים". נדפס ע"י הרה"צ רבי נתן צבי קעניג, בני ברק תשל"א]. שמא הכוונה לרבי נפתלי ואחיו?

עתה, לאחר שראינו את סדר היחס של ה"מנחת ישראל" הנ"ל, מתחזק אצלנו ההשערה הנ"ל, ויתכן שאמה של מרת ריב'לע ע"ה, היא אכן הרבנית הצדקנית מרת אדל ע"ה בתו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזביז ז"ע, ואשת הרה"ק רבי יעקב פנחס אורבון מלעטישוב, שהיה אכן בנו של הרה"ק רבי אברהם בער מחמעלניק ז"ע הנ"ל, [ראה לעיל].

*

אחת מבנותיו של האשה המפורסמת מרת חנה'לה מצפת, אחותו של רבי נפתלי חנה'ליס, נישאה להרה"צ רבי אשר בן רבי יהושע העשיל הלוי, ומאז נקרא אף הוא בשם: רבי אשר חנה'לס. [לא נמסר מי הוא האבא, וכפי שכתבנו לעיל, היו לה שני זיווגים].

לאחר נישואיהם, גרו בעיר צפת, ונולד להם בנם הרה"צ רבי ברוך הלוי חנה'ליס, שנקרא על שם הסבא קדישא הרבי ר' ברוך ממעזביז ז"ע. בשנת תרס"ה עלה רבי אשר לירושלים. נפטר ביום י"א בטבת שנת תרע"ה, ומנו"כ במרומי הר הזיתים. כשנתיים לאחר מכן, ביום ח' בניסן שנת תרע"ז, נפטר בנו רבי ברוך, ומנו"כ על יד אביו.

רבי ברוך זה, הוא שהיה חותנו של הרה"צ רבי שמואל שלמה בידרמן מבית לעלוב, בנו של הרה"צ רבי ירחמיאל יוסף בידרמן זצ"ל (בן הרה"ק רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב ז"ע, בן הרה"ק רבי משה מלעלוב ז"ע, בן הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע). מקור הדברים, בספר "פרח מטה אהרן", ירושלים תש"נ, מאת הרב אהרן הויזמן, עמודים: כ"ד-כ"ה, אותיות: כ"ט-ל'. וראה עוד ב"דברי אהרן" מאת הנ"ל, עמוד רמ"ז. וראה בספר "ימי זכרון", עמוד ק"ח, י' בטבת].

*

לאחר שביקשנו את עזרת הציבור למידע ופרטים אודות רבי נפתלי חנה'לס מצפת, למרות שעדיין אין לנו תמונה מושלמת, בכל זאת קיבלנו מידע חדש, אשר מהם נתבררו לנו תמיהות רבות, ובכך נקוו לפתור ספיקות רבות בשלשלת יוחסין הקשורים איכשהו למשפחות מיוחסות אלו. רבי נפתלי נחשב - כאמור - לאחד הדמויות המרכזיות באילנות יוחסין, ובענפי משפחתו מתחברים משפחות רבות ומיוחסות, וידיעת סדר יחוסו למעלה בקודש עד לגדולי החסידות תשפוך

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

בס"ד

אור על ענפים עלומים בצאצאי מרן הבעש"ט ז"ע. עתה מתברר שמחובר אף בענפי צאצאי הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב ז"ע.

*

רבי נפתלי הלוי חנה'לס מצפת. שם משפחתו הרשמי היה "דוקטורוביץ". נולד ב"בוהופול" [פודוליה], בשנת תרי"ז, לאביו החסיד המפורסם רבי שאול שלום הלוי [דוקטורוביץ], שהיה [הוא, או חותנו] מבני בניו של הט"ז - דור שמיני, ומצאצאי הגאון המפורסם רבי זלמן מירלס, חותנו של ה"חכם צבי" ז"ע - דור שישי, ומגזע הקדוש רבי חיים רייצס מלבוב - דור שישי.

אמו, הרבנית מרת חנה ע"ה, דמות מפורסמת בצפת, ועל שמה נקראו בני משפחתה בשם הכינוי: חנה'לס, היתה בתו של הנגיד הגאון החסיד רבי אברהם קלונימוס קלמן רפאלוביץ, ומצאצאיה של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעז'בוז' ז"ע, והרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב ז"ע. [ר' קלמן מתואר כ"למדהן וחסיד מפורסם ועשיר". עלה ארצה לעת זקנה לירושלים, ונפטר בשנת תרל"ט.

בנו, הוא החסיד רבי משה רפאלוביץ, שנולד ב"מאהליב", בשנת תקפ"ו. עלה לארץ הקודש בשנת תרמ"ב, והתיישב בירושלים. אביהם של ר' ישעיהו רפאלוביץ, שהיה חתן אצל משפחת פרומקין הירושלמית המפורסמת, ואחיו ר' שמואל רפאלי, שהיה חתן אצל משפחת רבי ניסן ב"ק. מצאצאיהם, משפחה נרחבת ומסועפת בארץ ישראל. לא מובן מדוע אצל בני משפחות אלו, לא קיים כלל מסורת על היחס הנ"ל. שמא היו לו לר' קלמן שני זיווגים].

בזיווג שני, נישאה מרת חנה'לה ע"ה, ליהודי בשם: רבי יעקב מודובסקי מצפת, שעדיין אין לנו כל מידע אודותיו. בנם, רבי ישראל מודובסקי בעל "מנחת ישראל", המפרט את יחוסו בסוף הקדמתו לספרו הנ"ל.

*

ר' נפתלי חנה'לס, עלה לארץ ישראל עם הוריו ובני משפחתם, בשנת תרכ"ח. נהרג בתאונת רכבת, ביום י"א בניסן שנת תר"פ, והובא לקבורה בתל אביב. מצאצאי ר' נפתלי, משפחות פרל וברשד מצפת.

יש לו הסכמה על הספר "שלשה ספרים נפתחים" של רבי ישראל בקמייסטר [מיום ד' מנ"א תרע"ה], ובכותרתו: "ח"פ מרא דארעא דישראל שד"ר" וכו'. בא עה"ח: נפתלי הלוי חנה'לס, נכד הבעש"ט הק' ז"ל ז"ע ועכ"י, מעיה"ק צפת.

הדפיס קונטרס בשם: "קול נהי ומספד מר". נדפס באודסה, בשנת תרס"ד, לפרט: רבנו דוד משה זלה"ה - תרס"ד. "על פטירת... ר' דוד משה... מטשארטקוב, מאת... נפתלי הלוי חנה'ליס... מעה"ק צפת"ו המתגורר כעת בחו"ל". בסופו נדפס גם "שלושה מכתבים שקיבל המחבר מהנספד", וכן "ארבעה דרושים של המחבר", וכן "פזמון שמזמרים במירון", הפיוט הנודע "ואמרתם כה לחי, אדונינו בר יוחאי", שנתחבר ע"י הגאון הקדוש בעל ה"בן איש חי" ז"ע.

לאחרונה פורסם מכתב נדיר בכתב ידו של רבי נפתלי חנה'לס מצפת, עם חתימתו וחותמתו, בקטלוג של חברת "אסופה", עמוד 224, לקראת המכירה הפומבית שנערכה ב"ז שבט תשס"ח.

*

הרבנית מרת פערל ע"ה, בתו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין ז"ע, בנו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ע, נישאה בזיווג שני להרה"צ רבי ישראל מאוסטרהא זצ"ל.

נפתלי אהרן וקשטיין המאגר העולמי לכתבי היוחסין

בס"ד

בתם, מרת איטה ע"ה, נישאה להרה"צ רבי יהושע העשיל הלוי זצ"ל, בן הרה"צ רבי יהודה לייב הלוי זצ"ל, ונולדו להם שלשה בנים ושתי בנות.

בנם הרה"צ רבי אשר הלוי זצ"ל, בן הרה"צ רבי יהושע העשיל הלוי זצ"ל, היה בזיווג ראשון חתנה של הרבנית המפורסמת מרת חנה'לה ע"ה, נכדת הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעז'יבוז' זי"ע. לא נמסר שם חותנו, למרות שחותנתו נישאה בשני זיווגים, ומשניהם היו לה ילדים. תחילה התגורר בצפת. בשנת תרס"ה, עלה לירושלים. נפטר ביום י"א בטבת שנת תרע"ה.

בנו - מזיווג ראשון, רבי ברוך הלוי חנה'לס, [חותנו של הרה"ח רבי שלמה בידרמן, בנו של רבי ירחמיאל יוסף בידרמן, בן הרה"ק רבי אלעזר מנחם מנדל בידרמן מלעלוב זי"ע]. נסע לסטאלין, להסתופף בצל הרה"ק רבי ישראל מסטאלין-קארלין ה"פראנקפורטער" זי"ע. נפטר ביום ח' בניסן שנת תרע"ז, ומנו"כ במרומי הר הזיתים על יד אביו.

בתו - מזיווג שני, אשת הרה"צ רבי יהושע העשיל הלטובסקי זצ"ל.